

H. I.**A KALAPÁCS MŰVÉSZETE****AZ „ESZTERGOM” TÁRCÁJA**

Az Esztergomi Kereskedelmi és Iparbank egyik kirakatában körülbelül egy hónap óta apró dísz tárgyak láthatók. A legtöbb ember közömbösen halad el mellettük, más, ha egy pillanatig tekintetre is méltatja, pár lépéssel tovább már megfigyelkedezik róluk és csak igen kevesen vannak, akik a tárgyakat megtekintvén, azokban gyönyörködnek és kutatják eredetük körülményeit.

Lapunk egy alkalommal már felhívta rájuk a közfigyelmet, ámde egyesek bármily jóindulattal viseltessenek is a művész vagy alkotásai iránt, ha azok kellő megvilágításban nem állanak az érdeklődő előtt, pusztán a figyelem felhívása nem éri el célját. Már pedig ezen Esztergomban készült, esztergomi lakos által készített eredeti művek megérdemlik, hogy velük részletesebben is foglalkozzunk.

A kiállított dísz tárgyak eredeti ötvösmunkák, tehát nem öntvények, sem préselések, mint legtöbbször gondolják, akik egyszeri megtekintés után felületesen holmi olcsó vásári dolgokkal azonosítják.

Mi az ötvös munkája? Kalapács és százféle domborító vaspálca (bunzni) segítségével sima fémlemezről negatív rajz után domború alakokat, díszítményt kiverni, hogy a munka bevégezése után a kész tárgy pozitív képet mutasson. Rendkívüli tudást, nagy türelmet és roppant sok időt igényel egy-egy munka elkészülése, ha meggondoljuk, hogy munka közben csak negatív képet lát az ember maga előtt, hogy egy-egy erősebb ütés tönkretelheti az egész munkát és órák türelmes kalapácsütögetései után alakul csak ki egy-egy kis részlet az elgondolt műből.

Nagyon kevesen művelik ma már az ötvösségnek ezen ágát. Hogy is vesződnének ewel, mikor a mai sokszorosító-technika fejlettsége mellett egyszerű gipszmintáról igen tetszetős filigrán csecsebecsét lehet előállítani technikai kicsinyítés folytán, melyek a hozzá nem értők előtt talán sokkal becsebbek, mint a valódi, hetek, hónapok türelmes munkájával elkészült művészi objektumok.

A középkor lelkiismeretes munkásainak, a tapasztalatokban és a kézügyeskedésben gazdag ötvösiparosoknak módszerét követi Hellebrand Béla volt főgimnáziumi rajztanár, az iparbanki kirakatban kiállított ötvösmunkák tervezője és elkészítője műveinek elkészítésekor, nem pedig az imént említett gipsztechnikát. Azoknak a középkori ötvösművészeknek követője ő, akiknek művei ma is csodálatba ejtenek. Minden egyes munka egy művészi elgondolásban egyedülálló, erővel és kifejezéssel teljes műretek, amelyet leghivatottabb szakértők bíráltak meg és méltányoltak.

E sorok írójának nemrégiben alkalma nyílt az Orsz. M. Kir. Iparművészeti Iskola ötvöstanárával, Csajka Istvánnal beszélgetni Hellebrand műveiről. Az országos nevű professzor lelkesedéssel említette, hogy ezek a művek igen nagy értékűek, főleg abból a szempontból, hogy az anyagszerűség és a férfias erő belőlük úgy kisugárzik, ahogy a forgalomban levő és ismert jelenkori művek és másolataik egyikéből sem. Mint ahogy a festészetben a valódi freskótechnika éppen az erő kifejezésében különbözik más festményektől, úgy válik már csak kissé gyakorlottabb szem előtt is teljesen különállónak az anyagszerűség szemmel tartásával megkonstruált ötvösmunka a gipsz- és egyéb könnyű technika által előállított dísz tárgyak között. Az anyag sajátosságai szerint való tervezés pedig különösképpen isteni adománya művészünknek. Betekintés kész művei közé, vagy a legszebb tervekben kifogyhatatlan vázlatkönyvébe, minden, művészet iránt fogékony lélekben a legnagyobb csodálatot és elismerést váltja ki.

Az Iparbank kirakatában levő művek csak halvány képét adják a művész gazdag tudásának és formakészségének. Például – hogy csak legremekebb darabjai egyikét említsem – az általa „Honfoglalás”-nak nevezett plakett, melyen a hét vezér alakja áll, oly

Hellebrand Béla: Szent István-érem, 1938

duzzadó erő kifejezésével hat, melynek páriját csak a Székely Bertalan képein láthatjuk. Művészünk különben is nagyon szereti az ősmagyar motívumokat. Csattokra és óraláncdíszül tervezett nyilazó ősmagyar vitézei, a csodaszarvast úzó Hunor és Magor, melyet most vesz munkába, bizonyára maradandó értékei lesznek iparművészetünknek.

Dekoratív munkái szintén csínnal és erővel teljeseek. Gyűrűk, hajcsattok, nyakékek nemes dicsőítői az ezüst anyagának. Keresztjei merőben eredeti felfogással készültek. Sokszorosítva bizonyára hamar elterjednek a műértők körében.

Visszatérve a plakettekre, meg kell még említenem kedvenc témáját, a háborúból hazatérő csonka hőst, vagy a harcba induló katonát. Számos változatban dolgozta fel ezt a témát, mindegyiken eredeti magyar gondolattal. Mint már egyszer említettük, női alakjain a bényi magyar népviseletet népszerűsíti. A művek mind modernnek és mégis rajtuk van az igaz művészetet minden időben aktuálissá tevő vonás, melyből a szakértő egy pillanat alatt megérzi, igazi művészi darabbal, vagy pedig valamely műkedvelő pepecselésével van-e dolga?

A művészt Esztergomban kevesen ismerik. Nem is csoda. Egész napját dolgozószobájában tölti, melynek nyitott ablakából naphosszat hallatszik a szorgalmas kalapácsolás. Súlyos betegsége, melyen nemrégén átment, arra kényszerítette, hogy tanári állásáról lemondjon és nyugdíjazását kérje. Ezután egészen művészetének él. Esztergomban persze ebből vajmi nehezen lehet megélni. Kinek kell itt művészet magáért a művészetért, ki ád itt pénzt eredeti, komoly ötvösmunkáért, mikor cifra, tetszetős giccsekért adhat?

A fővárosban már örvendetesen figyelemre méltatják művészünkét. Lyka Károly, az Orsz. Képzőművészeti Főiskola igazgatója, a Művészet szerkesztője, legnevesebb műkritikusunk meleg hangú levélben üdvözölte őt kiállítása alkalmával.

Esztergom művelt közönsége önmagát becsülné meg, ha Hellebrand műveit ajánlaná olyan helyeken, ahol az igaz művészet iránt nemcsak a lelkesedés van meg, hanem az anyagi áldozatkészség is.

(Esztergom, 1920. szeptember 8.)

Hellebrand Béla plakettjei

